

JURISTA DĪTRIHA ANDREJA LĒBERA PERSONĀLAIS FONDS LATVIJAS AKADĒMISKAJĀ BIBLIOTĒKĀ

Aina Alekse,

Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļas vecākā bibliogrāfe

Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļas krātuves papildinājušās ar vērtīgiem materiāliem. Savu personālo fondu bibliotēkai ir atvēlējis jurists Dītrihs Andrejs Lēbers (*Loeber*).

Atslēgas vārdi: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, Rokrakstu un reto grāmatu nodaļa, Dītrihs Andrejs Lēbers (*Loeber*).

Fonda sastādītāja biogrāfiskie dati

D. A. Lēbers dzimis 1923. gadā, Rīgā, senatora Augusta Lēbera ģimenē. 1939. gadā Lēberu ģimene izceļoja no Latvijas.

D. A. Lēbers studējis Marburgas universitātes Juridiskajā fakultātē (1946–1948). Dr. iur. (1951). Ieguvis Hāgas Starptautisko tiesību akadēmijas diplomu (1951). Beidzis Kolumbijas universitāti Ņujorkā ar maģistra grādu (1953). Specializējies Salīdzināmās un Starptautiskās tiesībās, stažējies Maskavā.

D. A. Lēbers bija zinātniskais līdzstrādnieks Maksa Planka institūtā Hamburgā (1958–1966). Viņš rediģējis žurnālu *Osteuropa Recht* (1955–1960). Kopš 1966. gada Lēbers bija tiesību profesors Ķīles universitātē, Juridiskās fakultātes dekāns (1985–1987), emeritēts (1989). Viesprofesors Austrālijā un atkārtoti ASV universitātēs.

Baltijas studiju veicināšanas asociācijas (AABS) viceprezidents (1986–1992). Viesprofesors Latvijas Universitātē (1991) un Tartu universitātē (1991).

Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis (1990), Latvijas Universitātes goda doktors (1991). Iecelts par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieku (1995). Apbalvots ar Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielo medaļu (1995).

Personālā fonda sakārtojums

Personālā fonda sastādītājs D. A. Lēbers visus savus materiālus iesējis 139 vienāda formāta (A4) sējumos, kas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļas krātuves plauktos sarindoti trīs metru garumā. Materiāli sakārtoti trijās sērijās.

Fondam pievienots D. A. Lēbera sastādīts Personālā fonda ievada sējums latviešu un vācu valodā (turpmāk: ievada sējums). Tā sākumā sniegts autora sistemātiski sakārtots rādītājs, kas tuvāk detalizēts triju sēriju apraksts. Turklāt ievadā akcentēti atsevišķi fakti, personas, norises, publikācijas, liecības un līdzīgas norādes, kas, iespējams, izraisījis interesi. Fonda aptvertais laiks ir no D. A. Lēbera dzimšanas gada līdz viņa 75 gadu jubilejai,

Dītriha Lēbera (*Loeber*) Latvijas Republikas ārzemju pase, kas izdota Latvijas sūtniecībā, Londonā, 1954. gadā un regulāri pagarināta līdz 1988. gadam

D. A. Lēbers ar kundzi Kristu Lēberīti, dz. Haselblati (*Hasselblatt*), uz kuģa 1955. gada jūnijā Internacionālā juristu kongresā Atēnās (2 mēnešus pēc kāzām)

kuru Latvijas Zinātņu akadēmija svinēja 1998. gadā (ir arī materiāli ārpus šī laika).

Materiāli, kas saistīti ar Baltijas valstīm un Latvijas trimdu, šajā kopojumā ir plašāki nekā citās jomās. Pārējās fonda daļas saistās vairāk ar darbu padomju tiesību sistēmā un ar salīdzināmām tiesībām.

Personālajam fondam pievienoti 14 sējumi ar nosaukumu *Deutsch-Baltischer Freundeskreis*, saīsināti *FK*. Tie vēsta par vācbaltu draugu kopas dzīvi kopš tās dibināšanas 1949. gadā (šie materiāli nav pieejami līdz 2020. gadam).

Pirmā (zilā) sērija

Posmi manā dzīvē

Materiāli par D. A. Lēbera profesionālo un sabiedrisko darbību sakārtoti hronoloģiskā secībā (21 sējums).

Pirmā daļa. Jaunība

Tajā D. A. Lēbers apkopojis materiālus, kas saistīti ar viņa dzīvi Rīgā, izceļošanu no Latvijas, Poznaņu, Otro pasaules karu un pirmajiem pēckara gadiem (1939–1946). Viņš saglabājis dzimšanas apliecības kopiju, Rīgas Reformātu baznīcas iesvētīšanas zīmi, skolu liecības.

D. A. Lēbera piederību Latvijas pavalstniecībai raksturo fakts, ka 1954. gadā Latvijas sūtniecībā Londonā viņš ieguva Latvijas Republikas ārzemju pasi. Pase regulāri pagarināta līdz 1988. gadam. Tajā ir arī ieraksts par D. A. Lēbera laulību ar Kristu Haselblati (*Hasselblatt*) no Igaunijas (Tallina). Daļas beigās Latvijas Republikas Ministru kabineta 1998. gada 29. aprīļa rīkojums par Latvijas pilsonības atjaunošanu Dītriham Andrejam Lēberam.

Otrā daļa. Izglītība

Tajā sakopoti materiāli par D. A. Lēbera studiju periodu (1946–1954).

Personālajā fondā ir dokuments (oriģināls) par Marburgas universitātē D. A. Lēberam piešķirto doktora grādu tiesību zinībās 1951. gadā par disertāciju *Das Eherecht der Sowjetunion*.

Sējumam pievienota D. A. Lēberam 1952. gadā izsniegtā apliecība (oriģināls) par juristu valsts pārbaudījuma izturēšanu.

Ir arī Kolumbijas universitātes diploms (1953) kopija un dokumentu oriģināli par Zalcburgas semināra *Salzburg Seminar in American Studies* beigšanu (1952).

Fondu pievienotas mācību iestāžu fotogrāfijas, plāni, programmas.

Trešā daļa. Profesionālā darbība

D. A. Lēbers zvērināto advokatūrā darbojās Minhenē (1955–1957) un Hamburgā (1958–1966).

1955. gadā sāka iznākt juridiskais žurnāls *Osteuropa Recht*, kas bija veltīts Austrumeiropas tiesību sistēmām. D. A. Lēbers sešus gadus, sākot jau ar pirmo numuru (1955–1960), bija šī žurnāla redaktors (Rietumu zemēs bija pozitīvas atsauksmes). Viņš žurnālā aicināja līdzdarboties arī latviešu tiesībniekus – Mintautu Čaksti, Lotāru Šulcu, Nikolaju Valteru u.c.

Materiāli par Lēbera darbību *Radio Liberty, Munich* (1953–1955), *International Commission of Jurists, The Hague* (1956–1958), *Max-Planck-Institut, Hamburg* (1958–1970), *Auswärtiges Amt, Bonn* (1958–1959), *Harvard University, School of Law, Cambridge, Mass* (1963–1964). Pievienots Hamburgas universitātes Juridiskās fakultātes habilitācijas diploma oriģināls (1966).

Ķīles universitātes Juridiskās fakultātes profesora (sākot ar 1966. gadu) un (1985–1987) dekāna darbībai veltīts sējums ar pielikumu (lekciju un semināru plāni, sarakste, sadarbības materiāli).

D. A. Lēbers kā viesprofesors darbojies daudzās pasaules universitātēs. Pie šī perioda sarakstes, studiju plāniem, studentu sarakstiem, eksāmenu jautājumiem u.c. materiāliem pievienotas universitāšu fotogrāfijas (arī ar profesoru Lēberu) un pastkartes.

Par viņa viesprofesora darbību Latvijas Universitātē un Tartu universitātē 1991. gadā materiāli sakopoti atsevišķā sējumā (lekciju plāni un uzmetumi, studentu saraksti, fotogrāfijas).

Ceturtnā daļa. Ar profesionālo darbību saistītās aktivitātes

Piecos sējumos sakopoti materiāli par D. A. Lēbera piedalīšanos daudzās konferencēs un zinātniskajos projektos.

1957. gadā Lēbers bija studiju ceļojumā Maskavā. Toreiz, 6. decembrī, viņam bija saruna ar Ņikitu Hruščovu. Viņi diskutēja par juristu "pārproducēšanu" Padomju Savienībā (avižu izgriezumi).

Par Lēbera stažēšanās laiku Maskavas Valsts

universitātē 1961. gadā ir darbu plāni, universitātes fotogrāfijas, caurlaide ar fotogrāfiju.

D. A. Lēbers zinātnisku studiju nolūkos 1966. gadā atkal apmeklēja Maskavu (ar izbraucieniem uz Rīgu un Viļņu). Par to liecina viņa atskaite Vācijas Zinātniskās apmaiņas centram, arī par to, kā viņu šajās pilsētās izsekoja drošības orgāni.

Par D. A. Lēbera – zvērināta tulka – darbību (1950–1995) liecina viņa tulka apliecības, kurās apliecināta viņa angļu, krievu un latviešu valodas prasme, zvēresti, instrukcijas, tulkošanas paraugi. 1978. gadā Lēbers, Hamburgas Senāta zvērināts tulks, tika uzaicināts tulkot dažus materiālus Viktora Arāja krimināllietā.

Lēbers aktīvi darbojies institūcijās un organizācijās, piemēram, 1974. gadā Minhenē sāka darbību biedrība *Samizdat Archive*. Viens no biedrības mērķiem bija Helsinku konferences par drošību un sadarbību Eiropā noslēguma akta pasludināto cilvēktiesību īstenošana. Tā vāca un izplatīja materiālus, kas nokļuva Rietumos no socialistiskajām valstīm.

D. A. Lēbers piedalījās tās orgkomitejā. Fondā glabājas biedrības statūti, darbības un publikāciju plāni, kritiskās atsauksmes padomju presē (1977).

Baltische Historische Kommission, Göttingen, nodarbojās ar Baltijas vēstures pētišanu. D. A. Lēbers tajā ievēlēts 1975. gadā.

Lēbers darbojies (1986–1994) Baltijas studiju veicināšanas apvienībā [Association for the Advancement of Baltic Studies (AABS)]. Fondā ir Lēbera sarakste ar AABS amatpersonām un izpilddirektoru Jāni Gaiguli.

D. A. Lēbers piedalījies 1985., 1988. un 1989. gadā konferencēs Rīgā.

1989. gadā profesors Tallinas konferencē par Molotova–Rībentropa pakta Slepējai papildprotokoliem bija uzaicināts vadīt rezolūciju komiteju. Par to autors ievada sējumā raksta: "Tā bija pirmā zinātnieku sanāksme Padomju Savienībā, kas atklāti izrunāja jautājumu par šo protokolu eksistenci un tiesiskumu. Konference beidzās ar rezolūciju, kurā tika pieprasīts Molotova–Rībentropa Slepēnos protokolus atzīt par spēkā neesošiem no to parakstīšanas brīža. Konferencē es izdalīju

Slepeno protokolu tekstus, kurus biju atvedis kādos 25 eksemplāros; viens tika izstādīts konferences kuluāros. Līdz tam šie materiāli Padomju Savienībā atklāti nebija pieejami. Pasākums izrādījās nozīmīgs solis ceļā uz Slepeno protokolu nosodišanu." Pievienots Rezolūcijas teksts angļu un krievu valodā. Lēbers piedalījies Latvijas Tautas frontes 2. kongresā, Rīgā, 1989. gada oktobrī (ielūgums, programma, rezolūcijas).

1. Pasaules latviešu juristu kongress Rīgā notika 1990. gada oktobrī, arī tajā piedalījās D. A. Lēbers. Viņš un Romāns Apsītis lasīja referātu "Pirmskara Latvijas tiesiskais mantojums" un sagatavoja publikāciju par Latvijas Universitātes Tiesību zinātņu nodaļas absolventu likteņiem (1920–1944). Materiālos ir kongresa programmas, Lēbera prepozīcija Kongresa rezolūcijām, atsauksmes presē. Fondā ir materiāli par D. A. Lēbera līdzdarbību vēl vairākās organizācijās.

Piektā daļa. Sabiedriskā darbība

Līdzdarbība baltiešu organizācijās Rietumu valstīs: *Deutsch-Baltische Landsmannschaft im Bundesgebiet* (1950–1996); *Carl-Schirren-Gesellschaft, Lüneburg* (valdē 1951–1952, 1966–1971, 1990–1997); Latviešu Centrālā

komiteja, Juridiskā nozare, Detmolda, 1951; Bavārijas apgabala Vēlēšanu komisija, Minhene (1954–1955); *Deutsch-Baltische Gemeinschaft, USA*, dibinātājs (1952–1953); *Baltische Gesellschaft, München* (1967–1984), *Ehrenpräsidium* (kopš 1991), *Arbeitskreis für Baltisches Recht* (1958–1969); Daugavas Vanagi, Hamburgas nodaļa (kopš 1967); *Karl Ernst von Baer-Stiftung, Lüneburg* (valdē 1978–1996); citas biedrības, pasākumi.

Aktivitātes attiecībā uz Baltijas valstīm

Baltijas valstu likteņi iezīmējās D. A. Lēbera dzīvē un darbā. Viņš uzturēja kontaktus ar trimdiniekiem no Baltijas valstīm daudzās zemēs. Atbalstu Baltijas valstu neatkarības atgūšanai D. A. Lēbers uzsāka jau kopš 1951. gada, kad "Latvju Žurnālā" (Ņujorka) publicēts viņa raksts "Baltijas valstu jautājums izcilu juristu sanāksmēs Hāgā".

Lēbers atzīmē, ka sakarā ar pirmo Latviešu juristu kongresu Rīgā 1990. gadā viņš organizēja Latvijas 1937. gada Civillikuma teksta jauniespiedumu, dažādus ceļus ejot, metienu atveda uz Rīgu un izplatīja to kongresa dalībniekiem. Vēlāk Egils Levits (tolaik Latvijas

D. A. Lēbers – viesprofesors 1991. gadā Tartu universitātē

vēstnieks Bonnā) viņam sakarā ar Pasaules Brīvo Latviešu apvienības Kultūras fonda goda diploma piešķiršanu rakstīja, ka "...Latvijas 1937. gada Civillikums bez Tavas palīdzības nebūtu atjaunots". Pievienota šī Egila Levita vēstule (1992). Kongresam Lēbers bija sastādījis šādus materiālu krājumus:

1 Latvijas tiesības 1918–1940;

1 Baltijas valstu sadarbība tiesību laukā neatkarības laikā;

1 Latvijas tiesības ārzemju un trimdas literatūrā.

Fondā ir dažādi materiāli par Mencendorfa namu, kuru 1901. gadā nopirka Rīgas tirgotājs Augusts Mencendorfs (viņa jaunākā meita Emīlija Lēbere bija D. A. Lēbera māte).

Apkopoti arī materiāli par senatora Augusta Lēbera – Dītriha Andreja tēva – fondu un piemiņas iemūžināšanu Latvijā.

Sestā daļa. **Atzinības**

Atzinīgi novērtēta ir profesora Lēbera darbošanās Latvijas neatkarības atjaunošanā un tiesu sistēmas attīstībā daudzu gadu garumā. Sakopoti viņam piešķirtie diplomi: Latvijas Zinātņu akadēmijas Ārzemju locekļa diploms (1990); Latvijas Universitātes Goda doktora diploms (1991); Triju Zvaigžņu ordeņa diploms (1995). Jurists, politologs Dītrihs Andrejs Lēbers par nopelniem Latvijas labā iecelts par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieku; Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielā medaļa (1995).

Fondā iekļautas daudzu iestāžu, organizāciju un apvienību atzinības, kas piešķirtas D. A. Lēberam.

Dažādi apsveikumi D. A. Lēbera 50, 60, un 70 gadu jubilejās.

Otrā (zaļā) sērija Sarakste

D. A. Lēbera profesionālā un sabiedriskā sarakste apkopota 17 sējumos. Ievada sējumā autors devis šīs sērijas materiālu sakārtojuma aprakstu. Sarakste ar institūcijām atdalīta no individuāliem korespondentiem, ja kontaktam nav bijis personīgs raksturs.

Sarakste ar korespondentiem Baltijas valstīs

sakopota atsevišķā sējumā. Sarakste atrodama arī citās personālā fonda sērijās.

Lai lasītājam atvieglotu orientēšanos vēstulju klāstā, autors izcēlis dažus raksturīgus aspektus. Daži korespondenti, piemēram, vēlāk kļuvuši valstsvīri – Lenarts Meri (*Lennart Meri*), vēlākais Igaunijas prezidents; Ferencs Madls (*Ferenc Madl*), tagadējais Ungārijas prezidents, pirmskara Baltijas valstu valstsvīri un diplomāti (Kārlis Zariņš, Latvijas sūtnis Lielbritānijā), tiesību zinātnieki, vēsturnieki un politologi.

Pirmā daļa. **Osteuropa-Recht, Redaktion** (1955–1960)

Otrā daļa. **Cita profesionālā sarakste** (1956–1986)

Sarakste ar korespondentiem Rietumos, ar korespondentiem Padomju Savienībā un citās tā saucamajās sociālisma valstīs.

Trešā daļa. **Sarakste sakarā ar baltiešu jautājumiem** (1950–1990)

11 sējumos Lēbers sakopojis plašo saraksti par baltiešu jautājumiem. Te ietilpst sarakste ar korespondentiem Rietumos, institūcijām un korespondentiem Baltijā (1961–1998).

Šīs sarakstes korespondentu vidū bija: **Edgars Andersons**, vēsturnieks, ievērojams zinātnieks, Sanhosē universitātes profesors. D. A. Lēbera sarakste ar Edgaru Andersonu 16 gadu garumā (1972–1989) par dažādiem Baltijas vēstures jautājumiem.

E. Andersons bija viens no AABS dibinātājiem un izveidotājiem, grāmatu par Latvijas vēsturi autors; **Nikolajs Balabkins**, *Lehigh University* profesors, ASV; **Mintautes Čakste**, pirmskara Latvijas Senāta senators, Stokholma (sarakste 1952–1958); **Anastasija Čakste**, Latvijas Centrālās padomes priekšsēdētāja, profesora Konstantīna Čakstes atraitne, ASV; **Emils Dēliņš**, Latvijas Goda konsuls Austrālijā, viens no Kārļa Ulmaņa krustdēliem; **Edgars Dunsdorfs**, vēsturnieks, grāmatu par Latvijas vēsturi autors, Austrālija (sarakste 1966–1984, pēc viņa lūguma D. A. Lēbers vāca ziņas Rīgas arhīvos); **Marta Gubena**, Latvijas Senāta Apvienotās sapulces priekšsēdētāja,

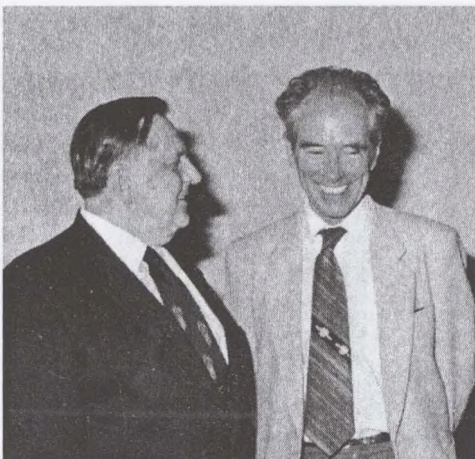

D. A. Lēbers un Latvijas Republikas prezidents Guntis Ulmanis Triju Zvaigžņu ordeņa pasniegšanas svinīgajā ceremonijā Rīgas pili 1996. gadā

Aleksandra Gubena atraitne, Vācija; **Uldis Ģermanis**, vēsturnieks, publicists, grāmatu par Latvijas vēsturi autors, Stokholma (sarakste 1973–1980); **Bruno Kalniņš**, Latvijas Satversmes sapulces un Saeimas deputāts, Latvijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas (LSDSP) priekšsēdētājs, Stokholma. Viņu sarakstei pievienots Bruno Kalniņa *curriculum vitae*, 1989, angļu valodā, autogrāfs, 1 oriģināla fotogrāfija, ielūgums uz Bruno Kalniņa 90 gadu jubileju (1989); **Jānis Krēslis**, sen., vēsturnieks (sarakste 1975–1987); **Arturs Landsmanis**, Latviešu nacionālā fonda Zviedrijā pārstāvis. D. A. Lēbers viņam sūtīja starptautiskas juristu komisijas atzinumus, arī par iespējamo Baltijas valstu izstāšanos no PSRS (1956–1963); **Atis Lejiņš**, politologs. 1977. gadā A. Lejiņš lūdza D. A. Lēberam juridisku konsultāciju Latvijas nacionālās atbrīvošanās frontes programmas sastādīšanā (pievienots programmas teksts un recenzijas presē); **Konstantīns Ozoliņš**, jurists. Lēbers K. Ozoliņam sūtīja informāciju, sacerējumus un recenzijas viņa rediģētajam žurnālam "Latviešu Juristu Raksti". K. Ozoliņš, strādādams Vesterosas bibliotēkā (Zviedrija), vāca un uzglabāja materiālus par latviešu emigrācijas vēsturi. Viņu profesionālā sarakste ilga no 1958. gada līdz 1983. gadam; **Augusts Rumpēters**, pirmskara Latvijas sena-

tors. Ar A. Rumpētera palīdzību D. A. Lēbers sastādīja Latvijas Senāta locekļu grafisku tabulu. Sarakste arī par Latvijas Senāta vēsturi (1954–1973); **Armīns Rūsis**, jurists, ASV Kongresa bibliotēkas vadošais darbinieks;

Natālija Sinaiska, juriste, Brisele (sarakste par viņas tēva Vasīlija Sinaiska rakstu izdošanu, 1988–1999); **Ādolfs Sprūdžs** no Čikāgas universitātes bibliotēkas (sarakste 1964–1995); **Ādolfs Šilde**, jurists un publicists, Vācija. Viņu sarakste (1956–1990) sakopota atsevišķā sējumā. Tajā profesionāli jautājumi par Ā. Šildes rediģēto (1954–1980) žurnālu *Universitas*. Pēc Ā. Šildes lūguma D. A. Lēbers 1978. gadā Rīgā sagādāja *Universitas* veco gadagājumu mikrofilmās. Ā. Šilde 1978. vēstulē Lēberam rakstīja: "Mēs 30 gadu laikā neatradām šādai akcijai nekādu iespēju, bet Tu to atrisināji nepilna gada laikā. Mīļš, mīļš paldies!.. Sarakstē arī jautājumi par Ādolfa Šildes darbu pie grāmatas "Latvijas vēsture 1914–1940", par Latvijas korporāciju rosīgo darbību trimdā, par Ā. Šildes grāmatu "Valstsvīri un demokrāti"; **Nikolajs Valters**, starptautisko tiesību jurists, aktīvs sociāldemokrāts, viens no Raiņa un Aspazijas fonda dibinātājiem, Vīne. Viņu sarakstē (1951–1970) tika apspriesti Latvijas vēstures jautājumi, Baltijas juristu apvienība, vācbaltu un latviešu sadarbība emigrācijā, Raiņa un Aspazijas fonds.

D. A. Lēbers un Sanhosē universitātes profesors Edgars Andersons 1986. gadā, Sanhosē

Ceturrtā daļa. **Latvijas juristu biedrības**

Atsevišķā sējumā sakopoti materiāli par šādu juristu biedrību aktivitātēm:

- Latvijas Juristu sanāksme, Eslingena, 1948;
- Latvijas Juristu biedrība ASV, kopš 1952;
- Latviešu juristu biedrība Eiropā, Brisele, kopš 1963;
- Latviešu Juristu asociācija, Ņujorka/Latvian Bar Association, 1989 (including: *Baltic Legal Center of New York City*, 1992–1993).

Sējuma beigās Latviešu Juristu asociācijas biedru saraksti aptver 181 jurists (1989).

Trešā (dzeltenā) sērija **Raksti**

Pirmā daļa. **Publicētie raksti (1950–1997)**

D. A. Lēbera publicētie raksti uzskaitīti 1997. gada "Biobibliogrāfijā" ["Biobibliogrāfijas" pilns apraksts raksta beigās] un atrodas Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas [Misiņa bibliotēkas] fondos.

Otrā daļa. **Ar publicētiem rakstiem saistītie materiāli**

Šajā daļā sakopoti materiāli 22 sējumos, kas saistās ar D. A. Lēbera publicētiem rakstiem (Nr. 1–522), ar rakstiem, kur viņš līdzdarbojies izdevumu redakcijas kolēģijās (Nr. 549–572). Biobibliogrāfijā neiekļautie raksti, kā arī

nepublicētie raksti (juridiski atzinumi, konferenču referāti, krājumi) papildus sakopoti 79 sējumos.

Ieskats dažos šīs nodaļas rakstos un ar tiem saistītajos materiālos.

Otrā daļa sākas ar D. A. Lēbera sarakstī sakarā ar viņa 1950. gadā Marburgas universitātē aizstāvēto disertāciju *Das Eherecht der Sowjetunion und seine Anwendung im internationalen Privatrecht Deutschlands*, par Padomju Savienības laulību tiesībām, atsauksmes par to (Raksti. 1. sēj. 1. raksts).

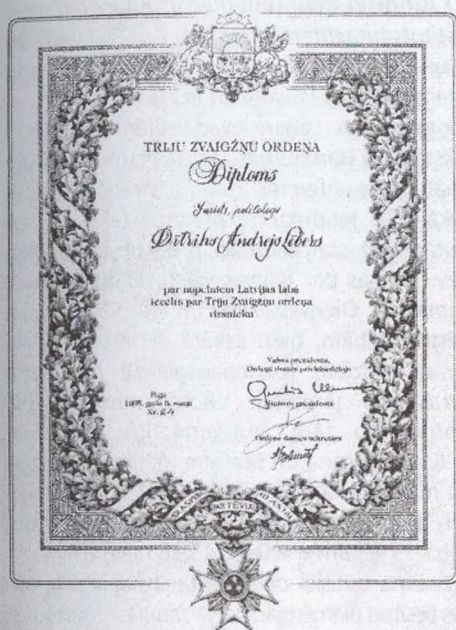
Die Staatsangehörigkeit der Deutschbalten. Raksts par vācbaltiešu pavalstniecību, kas publicēts biļetenā *Baltische Briefe* 1951. gadā. To saņēmuši un apstiprinājuši ar pateicību Latvijas sūtņi Londonā un Vašingtonā (Raksti. 1. sēj. Nr. 2).

Hungary and the Soviet Definition of Aggression... Autors par to raksta ievada sējumā (5.–6. lpp.): "1956. gadā Padomju Savienība ar militāriem līdzekļiem apspieda Ungārijas revolūciju. Es uzrakstīju rakstu "Notikumi Ungārijā un Padomju agresijas definīcija". Iespējamā Nīderlandē un vairākkārt pārpublicēts cituviet, raksts kopsavilkumā tika izplatīts dažādās valodās vairāk kā 100 izdevumos Rietumu pasaulē. Uz šo rakstu atsaucas arī ANO savā 1957. gada ziņojumā par notikumiem Ungārijā" (Raksti. 1. sēj. Nr. 7).

Unbewältigte Vergangenheit im sowjetischen Zivilrecht: zur Auseinandersetzung um das wissenschaftliche Erbe von Peter I. Stučka (Par diskusiju ap Pētera Stučkas zinātnisko mantojumu). Publicēts Ķelnē 1965. gadā. Nikolajs Valters 1965. gadā Vinē D. A. Lēberam adresētā vēstulē dalās atmiņās par Pēteri Stučku, "Dienas Lapu", trimdu Slobodskā, darbību Pēterburgā, Doru Stučku (Raksti. 3. sēj. Nr. 50).

Mintauts Čakste kā tiesību zinātnieks. D. A. Lēbera raksts un Mintauta Čakstes publikāciju biogrāfija 1963. gadā publicētā žurnālā "Latviešu Juristu Raksti".

The Problem of the Baltic Gold in Great Britain. Raksts par Baltijas zelta problēmu Lielbritānijā publicēts 1968. gadā žurnālā *Internationales Recht und Diplomatie* angļu valodā. 1968.

Triju Zvaigžņu ordeņa diploms

gadā britu parlamentā apsprieda likumu par Anglijas bankās esošā Baltijas zelta fonda sadalīšanu britu pilsoņiem, kuri cietuši zaudējumus Baltijas valstīs viņu īpašumu nacionalizācijas dēļ. Latviešu Nacionālā padome Lielbritānijā piesūtīja visiem parlamenta locekļiem Baltijas padomes vārdā starptautisko tiesību eksperta, profesora D. A. Lēbera sagatavoto juridisko atzinumu (33 lpp.). Tajā bija atziņa, ka Anglijas valdības rīcība Baltijas valstu zelta jautājumā bija pretrunā ar starptautiskām tiesībām. Parlamenta debatēs tika kritizēta valdības rīcība un prasīta valdības deklarācija par to, ka Baltijas valstu zelta vērtība tiks atmaksāta, kad Baltijas valstis atgūs neatkarību. Šī D. A. Lēbera juridiskā atzinuma novērtējums parādās viņa plašajā sarakstē un rakstos presē (1966–1989) (Raksti. 5. sēj. Nr. 60).

Diktierte Option: Die Umsiedlung der Deutsch-Balten aus Estland und Lettland, 1939–1941. D. A. Lēbera apkopots dokumentu krājums ar viņa ievadu par vācbaltu izceļošanu no Igaunijas un Latvijas 1939. un

1941. gadā (1972, 2. izdevums – 1974). Lēbers ievada sējumā raksta, ka grāmatai bijusi dzīva rezonanse: publicētas 84 recenzijas un rīkota viena konference, nozīmīga sarakste. *Memorandum by the World Federation of Free Latvians on Reestablishing, Freedom and Independence in Latvia in Connection with the European Security and Cooperation Conference: Legal aspects.* Sagatavots sakarā ar 1973. gadā Helsinku Eiropas valstu drošības un sadarbības konferenci. Pēc Pasaules Brīvo Latviešu apvienības (PBLA) priekšsēdētāja Ulda Gravas lūguma profesors sagatavoja PBLA memoranda juridisko daļu. Tajā apskatīta Latvijas okupācija. Izdalīta konferences delegātiem. Pievienots memoranda teksts angļu valodā, tulkojums vācu valodā un atsauksmes presē (Raksti. 8. sēj. Nr. 81).

Paul Schiemann damals und heute. Publicēts: *Jahrbuch des baltischen Deutschtums*, 1974. Paula Šimaņa raksts par mazākumtautību politiku Eiropā 1920–1930 un tās beigas Vācijas izceļošanas un iekarošanas politikas dēļ. Paula Šimaņa vēstules (kopijas) Rīgas prāvestam Burhardam 1939. gadā sakarā ar vācbaltu izceļošanu. D. A. Lēbera vēstule (kopija) Paula Šimaņa atraitnei Šarlotei Šimanei 1972. gadā (Raksti. 9. sēj. Nr. 83).

Latvijas Senāts. Publicēts 1976. gadā žurnālā *Universitas*. Sējumā Latvijas senatoru piederīgo sarakste un adreses (Raksti. 10. sēj. Nr. 99). *International Economic Relations of the Baltic countries.* Sējumā sarakste (1974–1975) sakarā ar Latvijas Bankas akcijām, kas noguldītas Bāzeles Starptautiskajā bankā (*Bank for International Settlement*) pirms Otrā pasaules kara (Raksti. 10. sēj. Nr. 105).

Towards Baltic Regional Identity. Publicēts žurnālā *Journal of Baltic Studies* 1987. gadā. Lēbers ievada sējumā (35. lpp.) raksta: "Manis vadītais Ķīles institūts 1987. gadā rīkoja konferenci par Baltiešu reģionālo identitāti". Tas bija pirmais pasākums par šādu tematiku. Kā turpmākā attīstība rāda, jautājums bija visai aktuāls un ieguva nozīmīgumu Baltijas valstu centienos atgūt savu neatkarību." Šajā konferencē, kuru vadīja profesors Lēbers, referātus

nolasīja 42 zinātnieki no ASV, Kanādas, Izraēlas, Lielbritānijas, Zviedrijas, Norvēģijas, Austrijas un Vācijas. Starp tiem bija arī vairāki latvieši: Edgars Andersons, Rasma Kārklīņa, Egils Levits, Ādolfs Šilde, Andrejs Urdze, Juris Viksniņš. Materiālos sakrāts daudz preses recenziju. Par to 1990. gadā iznāca arī grāmata [konferences referāti] *Regional Identity under Soviet Rule* (Raksti. 13. sēj. Nr. 153).

Fondā ir materiāli, kas saistīti ar rakstiem, kuros D. A. Lēbers atklājis Padomju Krievijas 1944. gadā anektētās Latvijas teritorijas – Abrenes apgabala – politisko un juridisko statusu un tā iespējamo nākotni:

The Russian–Latvian Territorial Dispute over Abrene: A legacy from the times of Soviet rule. Publicēts 1995. gadā (Biobibliogrāfija. Nr. 208); *Krievijas un Latvijas teritoriālais strīds Abrenes jautājumā: Padomju varas laiku mantojums.* Publicēts 1996. gadā (Biobibliogrāfija. Nr. 210); *Russland und Lettland im Territorialkonflikt um Abrene: Ein Vermächtnis aus den Zeiten sowjetischer Herrschaft.* Publicēts 1996. gadā (Biobibliogrāfija. Nr. 213). Tas ir viens raksts, kas iznācis trijās valodās.

Par dažiem D. A. Lēbera uzskatiem šajā jautājumā: "...ja Latvija negrib samierināties ar šo aneksiju, tad Latvija nākotnē varētu prasīt Abrenes atgūšanu. Tāpēc vispirms ir jādeklarē, ka Abrenes iekļaušanu Padomju Krievijā tā neatzīst, tad Latvija saglabā savas tiesības uz Abreni. Turpretī, ja Latvija šādu atrunu nedeklarē, tas nozīmē, ka Latvija samierinās ar Abrenes aneksiju. [...] Abrenes jautājums ir cieši saistīts ar okupācijas faktu. Ja Latvija bijusi okupēta, tad Abrene joprojām ir Latvijas teritorijā. Ja Latvija nebija okupēta, tad ir grūtāk pamatot, ka Abrene ir Latvijas teritorija" (*Latvijas Vēstnesis*. 1997. 17. apr.).

Trešā daļa. **Publicētie, taču 1997. gada "Biobibliogrāfijā" neiekļautie raksti**

Šeit apkopotie teksti tika atrasti Personālā fonda sakārtošanas gaitā, tas ir, pēc "Biobibliogrāfijas" iznākšanas. Pievienoti ar tiem saistītie materiāli.

Ceturtnā daļa. **Nepublicēti raksti**

(1) Juridiski atzinumi (*Rechtsgutachten*) *Institutsgutachten erstattet 1958–1970 im Max–Planck–Institut für ausländisches und internationales Privatrecht in Hamburg.*

Par tiem D. A. Lēbers ievada sējumā (36. lpp.) raksta: "Kā Hamburgas Maksa Planka institūta zinātniskais referents esmu izstrādājis vairāk nekā 275 juridiskus atzinumus (ekspertīzes, *Gutachten*) starptautisko privāttiesību laukā. Devu izziņas par Baltijas valstu, PSRS, Polijas, Rumānijas, Dienvidslāvijas un citu sociālistisko valstu tiesībām, bieži sakarā ar restitūciju un nastu izlīdzības (*Lastenausgleich*) prasībām, kuras bija jāizskata Vācijas tiesām. Bija jānoskaidro tādi jautājumi kā pilsonība, laulības slēgšana un šķiršana, ģimenes tiesības vai mantojuma daļas. Praksē radās vēl daudzi citi jautājumi (Brošūras *Institutsgutachten*, kopā 15 sējumi = Raksti. 43.–61. sēj.)."

Atzinumu būtiska daļa veltīta jautājumam, kādas tiesības piemērojamas (tā sauktās starptautiskas privātas tiesības un intertemporālas tiesības).

(2) Konferenču referāti, lekcijas, manuskripti

(3) Ziņojumi

(4) Krājumi

D. A. Lēbers izdevis šādas grāmatas: *Urheberrecht der Sowjetunion* (1966, 2. izd. 1981); *Diktierte Option. Die Umsiedlung der Deutsch–Balten aus Estland und Lettland 1939–1941* (1972, 2. izd. 1974); *East–West Trade*, 4 sējumi (1976–1977).

D. A. Lēbers sastādījis, starp citu, šādas grāmatas: *Ruling Communist Parties and Their Status under Law* (1986); *Regional Identity... The Case of the Baltic States* (1990); Eiropas Ūnijas [Savienības] līgums latviešu tulkojumā (1990).

Izdots krājums *Liber amicorum* jeb *Festschrift*, kas speciāli veltīts jubilāram Lēberam: *Law and the Gorbachev Era* (Leiden, 1988).

Beidzot šo D. A. Lēbera personālā fonda apskatu, var pievienoties Ādolfa Sprūdža – Čikāgas universitātes Tiesību zinātņu fakultātes ārzemju un starptautisko tiesību bibliotekāra un lektora *emeritus* – vārdiem "Biobibliogrāfijas" ievadā (5. lpp.) par D. A. Lēberu rakstītajam: "Disciplinēts

mērķtiecīgums, līdz sākumiem īstenota zinātniskā objektivitāte un pētījumu pamatīgums, apbrīnojams intelekts, lieliskas darba spējas un nesavtīga koleģialitāte, tīri maģiska varēšana atrast (vienkāršiem mirstīgiem) nepieejamus dokumentācijas avotus un džentlmeņa solidums šīs īpašības, līdz ar viņa enciklopēdiskajām zināšanām, ir ierindojušas manu laikabiedru Andreju lielās pasaules tiesību zinātnes lietpratēju augstajos simtos.”
Informācija par D. A. Lēbera personālo fondu un dokumentu bibliogrāfiskie apraksti pieejami Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu arī elektroniskajā katalogā <http://www.acadlib.lv/el-katal.htm>

Bibliogrāfija

Latvijas Senāta senators Augusts Lēbers.

Biobibliogrāfija. Rīga, 1997. 142 lpp. (sērijā: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka: Latvijas zinātnieki) 2. izd. 2002. 161 lpp.

Divas paaudzes Latvijai, tiesībām, zinātnei. Senators Augusts Lēbers un profesors Dītrihs Andrejs Lēbers. 1998. gada 17. janvāris–20. februāris. Izstādes katalogs. Rīga, 1999. 100 lpp. (sērijā: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka: LAB izstādes). Izstāde rādīta arī Tartu universitātē.

Sakarā ar D. A. Lēbera 75 gadu jubileju Rīgā 1997. gadā izdota viņam veltīta biobibliogrāfija: Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis Dītrihs Andrejs Lēbers. Biobibliogrāfija, Rīga, 1997. 276 lpp. (sērijā: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka: Latvijas zinātnieki), 2. izd. 2002, 334 lpp.

Rakstā saīsināti citēta: “Biobibliogrāfija”.

DIE UMFANGREICHE SAMMLUNG DES PROFESSORS DIETRICH ANDRÉ LOEBER (1923–2004) IN DER AKADEMISCHEN BIBLIOTHEK LETTLANDS

Aina Alekse

Zusammenfassung

Schlüsselwörter: Akademische Bibliothek Lettlands, Abteilung seltener Bücher und Handschriften, Dietrich André Loeber.

D. A. Loeber: “Mir scheint, dass nicht mein Lebensweg bedeutsam ist, sondern die Zeit, in die ich hineingeboren bin. Deshalb habe ich solche Materialien ausgewählt, die in irgendeiner Weise historisch aufschlussreich sein könnten. Indem ich die Erstquellen zugänglich mache, gebe ich den anderen die Möglichkeit, die Unterlagen durchzusehen und ihre Bedeutung in verschiedenen Zusammenhängen zu beurteilen.”

Dr. iur., Dr. h. c. Dietrich André Loeber hat den Bestand (139 Bände)

seiner umfangreichen Sammlungen für die Abteilung seltener Bücher und Handschriften der Akademischen Bibliothek Lettlands bewilligt.

Die Materialien sind in drei Serien aufgeteilt:

Serie 1. Stationen in meinem Leben – berufliche und gesellschaftliche Tätigkeit (21 Bände);

Serie 2. Beruflicher und gesellschaftlicher Schriftwechsel (17 Bände);

Serie 3. Mit veröffentlichten Schriften zusammenhängende Materialien (101 Bände).

Information im Internet: <http://www.acadlib.lv/el-katal.htm>